

מיהו "רפי המסריח"?

הוא נולד בעין חרוד לפני 51 שנה.

הוריו, נוח ויהודית הנטמן, היו ממייסדי הקיבוץ הוותיק שבצמק יזרעאל. שניהם היו חברי הכשרת "מסילה חדשה" שהתארגנה בחציהאי קריים. עלו לארץ מרוסיה ב־1923 בדרך ארובה. עד לתורכיה עשו דרכם בספינה. את הדרך מתורכיה עשו במשך שלושה חודשים ברכבת, ברגל או על־גבי חמור.

האב, חייל לשעבר בצבא האדום, שאחיו היה מוכיר המפלגה הקומוניסטית בכיילורוסיה והוצא אחר־כך להורג, היה מורה במיקצועו, ואילו האם היתה בעלת הכרה מעמית סוציאליסטית עמוקה. היא שטיפה שנים רבות בפעילות תנועת העבודה, פירסמה מאמרים בחפועל העציר, וזאת למרות שהיתה בתו של אהרון וולובלסקי, מגדולי הסוחרים היהודים ברוסיה.

כאשר עלה אביו כעבור כמה שנים לארץ, יחד עם רבושו, הוא נחשב כאחד מעשירי ארץ־ישראל. את הנוו חילק בין בני־מישפחתו. בין השאר הקים עבור אביו מכניו את מרכז וולובלסקי מרכז הנגרות הגדול הקיים עד היום ברומם תל־אביב. ליהודית ולבעלה העניק פרדסים במושבה רמת־השרון, שהיתה באותם ימים ישוב קטן ומבודד, מוקף בערבים. שבו התגוררו כמה עשרות מישפחות בלבד.

נוח ויהודית הנטמן עזבו את עין חרוד והפכו חקלאים ברמת־השרון. שניים מששת ילדיהם מתו ממחלות, האחד בעין־חרוד והשני בתל־אביב. אחרי שלקה בדלקת־ריאות בעת מגו סה מרמת־השרון עקב התקפה של ערבים,

רפי, שהיה ילד צנום ונמוך־קומה, יעדה האם חינוך בבית־ספר חקלאי. אחרי שסיים את לימודיו בבית־הספר העממי למד שנה בתיכון חדש בתל־אביב ואחר־כך החליט, על דעת עצמו, להצטרף לפנימייה שבקיבוץ גבעתי השלושה. שם גם הצטרף, בשנת 1944, לפלמ"ח, הוא היה כפלוניה אל"ף המפורסמת, עבר קורס מ"כים, השתתף בשורה של מיבצעים, שנאחד מהם פקד על פיצוץ תחנת־הרדאר של הצבא הבריטי על הכרמל.

אז גם נולדו כניו־החיבה שלו, כמינהג הימים ההם, שבהם התפרסם הרבה יותר מאשר בשמו הקבורי, תחילה רבך בו התואר "מקק", אחר־כך הכיר אותו כל הפלמ"ח בכינוי "רפי־המסריח".

עד היום מהלכות גירסות שונות בקרב ותיקי הפלמ"ח כאשר למקורו של השם, האחת מהן אומרת שבביל פיצוץ־הרדאר הסתתר רפי בתעלת־ביוב, וכשיצא ממנה נדף ריחה ממנו למרחוק. גירסה אחרת מספרת כי נהג להשליך את בגדיו המטושמשים לקוטב, כאשר היה הקטב שבתל־אביב היה הופך אותו, ומתחיל ללבוש את הגדרים מחדש. אחרים מוכנים להי"שבע כי השם רבך בו עוד בגיבועת השלושה, כשהיה מרדש יאף בבוץ ואחר־כך הולך לישון ברגליים מכוסות בבוץ. שנים רבות לא הצליח להיפטר מן הכינוי הזה, ועד היום מזהים אותו

המונע אפשרות זו מראש. שום שר אינו יכול להתפטר, כי הרבה עולל לגרום למפולת כללית, ושום ממשלה גירוש ראל אינה די חוקה כדי לתבוע אחריות מראש של שירות כלשהו.

לכן היתה רבך שאלה אחת: מי יהיה היתרון של שעליו וועמס כל החטאים, כמו על השעיר התניני שנשלח לזואול. היתרון האידיאלי נמצא ברמותו של רפאל איתן, הוא "רפי המסריח" (ראה מיסגרת).

רפאל איתן נשא בתפקיד בממשלה הקודמת. הוא עמך כראש יחידה שאינה קשורה להלכה אף בחוק

רבים בו, כניו־החיבה ולארווקא כניו־נגאי.

החווה של אריק

בעת שירותנו כפלמ"ח נפצע רפי פעמיים. פעם אחת בעת פירוק מוקש כמיבצע שיחורר־מעפילים ממחנה־העצמאות בעתליה ב־1945. כתור צאה מכך נפגעה שמיעתו. בפעם השנייה נפצע במלחמת העצמאות, בעת ששירת בגדוד הראשון בחטיבת יפתח בקרב על מלכיה. הוא היה אז סגנו של אסף שימחוני, שהפך לימים אלוף פיקוד־הדרום ונהרג כמיבצע קדש בתאונת־מוטו.

שימחוני נטל את רפי עימו ומינה אותו כקצין־המודיעין של הגדוד הראשון של הפלמ"ח. אחר־כך הפך רפי קצין־המודיעין החטיבתי. אבל בתום מלחמת־העצמאות השתחרר מהצבא בדרגת סרן — שהיא דרגתו הצבאית עד היום — החליט להיות חקלאי. הוא קיבל אז ממונהל־מקרקעי־ישראל שטח של 900 דונאם בגוש, שם ניסה לגדל במשך שנה סורגום ושעורה. זהו אותו שטח עצמו שעליו משתרעת היום החווה החקלאית של שרה־תעשייה והמסחר אריאל שרון, שרפי הפך שותפו הפוליטי.

אריק ורפי נפגשו לראשונה בעת שאריק היה מפקד היחידה 101, ורפי היה כבר מאנשי שרותי הביטחון (השב"כ).

אל שירות־הביטחון הגיע רפי באופן מיקרי, היה זה כאשר פגש יום אחד באיסר הראל, שהוא קרוב־מישפחה שלו וסכתו של רפי מצד אמו היא אחות אביו של איסר. איסר הציע לו אז

1972, כאשר החליט לפרוש מהמוסד. הוא פנה לשוק הפרטי וניכה מזלו בעסקים. במשך כשלוש שנים היה מנהל עסקיו בארץ של המיליונר היהודי־אמריקאי אמנון ברנס. באופן רישמי פרש משרות המדינה רק ביולי 1976. כאשר אריק שרון מונה על־ידי צחקק רבין כיועצו לענייני־ביטחון ונטל אותו אליו למישרד ראשי־הממשלה כדי לשמש כעוורו.

דרך חסומה

כבר אז חתר אריק שרון בעצמו לתפקיד יועץ ראשי־הממשלה למילחמה בטור, הוא ניסה לא פעם לשכנע את רבין למנות אותו לתפקיד זה, במקומו של רובעם (גנרל) זאבי, רבין סירב. כאשר פרש אריק, עזב רפי איתן יחד עימו.

הוא לא מצא את מקומו בעולם־העסקים. למרות שהיה לו רכוש רב, שקיבל בירושה ממישפחתו, ולמרות שיום ופיתח עסק עצמאי של יצוא רגיי נוי משארם־אלי־שייח' לארצות־הברית, ביקש רפי לחזור לעיסוק שהוא הקדיש לו את מרבית שנות חייו, אלא שכנותיים מפסו אנשים חדשים את המקומות שהתפנו עם פרישת הוותיקים. רפי מצא את הדרך חזרה חסומה. בלית־ברירה כמעט פנה רפי לפעילות פוליטית. היה זה כאשר שרון הקים את תנועת שלומציון ערב הבחירות של 1977. היתה זו הפעם הראשונה שבה הצטרף רפי לתנועה או מיפלגה כלשהי. היות רפיעות בינו ובין אריאל שרון היתה שלמה. שלומציון נחלה כישלון בבחירות

איתן עם אחיו דן בביתו של אריאל שרון תעלת־ביוב או בוץ בקיבוץ?

להצטרף ורפי נשח את החלומות החקלאיים שלו והפך איש השורות החשאי. מאז שירת בקהיליית־המודיעין במשך קרוב ל־23 שנה, תחילה בשב"כ ואחר־כך במוסד, טיפס בסולם הדרגות והפך אחד מראשי אנשי הביצוע של המוסד. ממאות המיבצעים שהיה לו חלק בתיכנונם וכביצועם, לא ניתן כיום לפרסם אפילו מיבצע אחד. ב־1955 הוא נטל חלק בארבע שנים כדי ללמוד לימודים אקדמיים בלונדון, למד כלכלה ומינהל ציבורי. אחר־כך המשיך בשרות עד לשנת

משרות־המודיעין של ישראל, כך שכולם יכולים לצאת נקיים. מכיוון שאיש אינו יודע אם מחלקה כזאת קיימת או אינה קיימת, מה תפקידיה ומה ממדיה, זהו פיתרון אידיאלי. ל"רפי המסריח" יש מעלות נוספות. הוא מזהה כולו עם ממשלת מנחם בגין, אף שהוא ממשיך לעבוד כממ"שלה הנוכחית. יש לו עבר מודיעיני מובהק, טוב מכל: הוא קשור בלב ובנפש עם אריאל שרון, הפוליטיקאי הישראלי השנוא ביותר בעולם. אך עלה שמו של רפאל איתן? גם זה היה מעניין. מישוה בארץ מוסר את השם

איתן (מאחורי אברהם טמיר) התנגדות של המוסד

שתניע את כל הזרועות העוסקות בלוחמה בטור. אחרים הנקראים בנושא, ספקניים יותר לגבי סיכויי־ההצלחה. תפקיד היועץ־למילחמה־בטור מ"חייב כושר תימרון בין השרותים השונים, כמו אמ"ן, המוסד, השב"כ, המישטרה ומישמר־הגבול, שכל אחד מהם לוחם על עצמאותו. אף אחד מראשי אירגונים אלה אינו מתלהב מהרעיון שיהיה מבחוח יפרוץ לתחומו, יברוק ויבקר את הנעשה בממלכתו.

כיום חייבים ראשי המוסד, למשל, בדיווח ישיר לראשי־הממשלה בלבר, לראשי־הממשלה אין מושג וכושר התמצאות בתחומים אלה ואין לו גם הכלים לברוק את המתרחש בהם. היועץ חייב להיות למעשה קצין־המטה שלו לבריקת המידע והתוכניות הנמסרים לו ולביקורת עליהם. מטבע־הדברים הוא שעצם התפקיד יוצר חיכוך בין היועץ לבין ראשי זרועות קהילת־המודיעין. היכולת להתגבר על כך תלויה בסמכותו ואישיותו של היועץ.

העובדה שרפי איתן צמח במיסגרת שב"כ המוסד — טוענים הספקנים — ושעסק כל חייו במיבצעי־מודיעין באותם הנושאים, איננה מעניקה לו את הידע וההבנה הררושים בנושאים צבאיים ומישטריים, הכלולים במיסגרת התפקיד. עד כמה שלא יתעלה בתפקידו, יקשה עליו להיות אוטוריטה לגבי גופים כמו צה"ל, המישטרה או מישמר־הגבול, הוא כעל רעיונות מכריעים. אך אינו אמן על עבודת־מטה, שמחייב התפקיד. מצד שני, ממשכים בעלי ריעה נו,

דווקא העובדה שיצא משרות המוסד עלולה לקומם את ראשי המוסד נגדו. אלה שחשמו בפניו את הדרך חזרה יצטרכו עתה לקבל אותו כממונה למעשה עליהם, וספק אם ישלימו עם כך. אנשי אמ"ן, המחזיקים בקו של מערכת־הביטחון, הנמצאת בשליטתו של וייצמן, עלולים אף הם שלא להשלים עם מינויו. אלה גם אלה מסכימים שתפקידו של רפי איתן לא יהיה פשוט וקל, הוא נכנס לשרה־מוקשים שיהיו בו הרבה התפוצצויות. הוא יכול להיפגע.

הדבר משהרר אוטומטית את כל השרים וראשי השרותים המוכחים מכל אחריות לעניין. הפרשה אינה נוגעת עוד למעקר ולממשלה הנוכחית; לא לשמיעון פרס, הממונה על המוסד־למודיעין ועל השב"כ, לא ליצחק רבין, האחראי לאמ"ן של צה"ל, וגם לא ליצחק שמיר, האחראי למחלקת־החקר של מישר־החוץ. איש אינו אחראי, אלא פקיד אלמוני נילמחצה, שנותר כאחד החררים הצדדיים במישרד ראשי־הממשלה, ששם שרר מימי מנחם בגין. זהו לא מצחיק? לא יותר משאר מרכיבי הפרשה הזאת.

לבריאותו של רפי איתן, מייד אחרי שהוקמה ממשלת־הליכוד הציע רפי את עצמו לתפקיד היועץ, בתמיכתו של שרון. היה זה אחרי ששרון ביקש קודם לכן לתפקיד בידו תפקיד של שר־ללא־תיק במישרד ראשי־הממשלה, שירכו בידו את הפיקוח על כל השרותים החשאיים במדינה. אילו קם מישרד כזה, היה רפי איתן ממלא בו ודאי תפקיד בכיר, אבל בגלל התנגדותו של עור וייצמן לא יצאה תוכניתו של שרון אל הפועל. בלית ברירה ביקש רפי להסתפק בתפקיד היועץ לבגין.

אלא שהתפקיד נראה כנראה חשוב מדי מכדי להפקידו בידו נאמנו של שרון. היו שחששו ממינויו זה והתנגדו לו. בגין בחר לבסוף בעמיתו פגלין, שלא הצליח, בחודשי כהונתו הספורים בתפקיד, לזכות בשיתוף־פעולה מצד כל הגורמים שתפקידו העיקרי היה לתאם פגלין איים בהתפטרות פני־מיים בשבוע, ואו צצה ועלתה שוב אפשרות ההלפתו ברפי איתן, אם יתפטר. כאשר נפטר פגלין אחרי שנפצע בתאונת־דרכים, שוב הועלתה מועמדותו של רפי לתפקיד, אולם נראה שבגלל היריבות ששררה באותם ימים בין עור וייצמן לשרון, נמנע בגין ממינויו של רפי.

בתוך שדה מוקשים

עם מינוי רפי איתן כיועץ ראשי הממשלה למילחמה בטור, ביולי 1978, הקדיש לו העולם הזה מאמר ממצה.

כתב אז, העולם הזה: למרות שאין עוררין על תכונותיו וכשרונותיו של רפי איתן בתחום המודיעין, קיימת מחלוקת לגבי סיכויי הצלחתו בתפקיד הערין והרגיש, יש הסבורים כי אישיותו, חריפותו ואישיותו הבלתי־קונבנציונאלית מכשירים אותו לא רק לצד של היעוץ־המיקצועי בתפקיד אלא גם להיבטים האירגוניים והמיבצעיים שלו. אלה מאמינים כי מינויו של רפי יתרום תנופה בלתי רגילה לתחום המילחמה בטור, יש המקווים שהוא לא יגביל את עצמו רק לתחומי התיאום והאבטחה, יהפוך את תפקיד־היועץ למוקד של יוזמה

בישראל יש צנורה צבאית, המקפיי זה הקפדה כפולה ומכופלת בענייני ריגול. היא לא פסלה את פירסום שמו של רפאל איתן כפרשה זו. אחרי שהשם פורסם בהרחבה בארץ, פירסמו אותו העיתונים האמריקאיים כציטוט מתוך העיתונים הישראליים — וכך נודע ברבים. היה זה כאילו יד נעלמה וחזקה דאגה — ודאגה בשקידה רבה — להטיל את האחריות על רפי איתן, אין לזה שום קשר לשאלה אם אכן היה לרפאל איתן קשר לעניין, ואם כן — איד וכיצד.